

Šifra kandidata:

Državni izpitni center

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SLOVENŠČINA

==== Izpitna pola 2 =====

Razčlemba izhodiščnega besedila

Sreda, 29. maj 2019 / 90 minut

Dovoljeno gradivo in pripomočki:

Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.

Priloga z neumetnostnim besedilom in konceptni list sta na perforiranih listih, ki ju kandidat pazljivo iztrga.

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 22 nalog. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 90. Za posamezno nalogu je število točk navedeno v izpitni poli.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**. Pišite čitljivo in skladno s pravopisnimi pravili, vendar ne samo z velikimi tiskanimi črkami. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami. Pazite na slovnično in pravopisno pravilnost odgovorov (možnost odbitnih točk zaradi jezikovnih napak). Osnutek zadnje naloge, ki ga lahko napišete na konceptni list, se pri ocenjevanju ne upošteva.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 1 prazno.

M 1 9 1 1 0 3 1 2 0 2

Konceptni list

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.

Konceptni list

M 1 9 1 1 0 3 1 2 0 5

Priloga k izpitni poli 2 (M191-103-1-2)

Državna nagrada za Florjana Lipuša: »V Avstriji ima tudi drug jezik, ne le nemščina, svojo domovino kot literarni jezik.«

Najvišje avstrijsko kulturno priznanje bodo Lipušu podelili 1. oktobra

5. julij 2018 ob 19:27

Ljubljana - MMC RTV SLO, STA

U Pisatelj z avstrijske Koroške Florjan

Lipuš je postal prvi Slovenec, ki je prejemnik velike avstrijske državne nagrade, na kar so se že odzvali številni kulturniki. Lipuš je za Prvi program Radia Slovenija v odzivu povedal, da avstrijsko kulturno priznanje za literaturo »sprejema z zadoščenjem, saj z njim slovenščina na Koroškem dobiva enakopravnost«.

1 Do zdaj so predlog, da bi nagrado prejel Lipuš, ki je pri pisanku zavezani materinščini, zavrnili, ker je bil predpogoj, da prejemnik nagrade piše v nemščini. Tako je zamejski pisatelj postal prvi Slovenec, ki bo prejel to nagrado, in to za knjige, napisane v slovenskem jeziku.

Velik trenutek za vso literaturo

2 Avstrijski pisatelj in prevajalec Peter Handke je ob razglasitvi nagrade povedal, da je to »čudovit trenutek ne le za koroške Slovence in avstrijsko literaturo, ampak za celotno literaturo«. Izrazil je upanje, da ne bi ostalo le pri tem. »Upam, da imajo ti trenutki prihodnost,« je povedal.

3 Pravi, da je Lipuš Avstrijec: »Hvaležen sem, da je končno prišlo do uvida, da ima v Avstriji tudi drug jezik, ne le nemščina, svojo domovino kot literarni jezik. Koroška je domovina Florjana Lipuša in resnično sem vesel, da sva sodobnika.«

4 Handke je v nemščino prevedel eno Lipuševih najpomembnejših del *Zmote dijaka Tjaža*. »Ko sem se vrnil v Avstrijo, sem hotel izpopolniti svojo slabo slovenščino. Tega nisem želel storiti prek časopisov in gledanja televizije, ampak z literarnim delom. Pravzaprav sem se želel le naučiti slovenščine, a sem po dveh straneh, skozi kateri sem se prebil s težavo, spoznal, da gre za nekaj velikega. Wolfgangu Schafferju iz založbe Residenz Verlag sem predlagal, da bi izdal knjigo, in takoj se je vnel zanjo. To je bil prvi tak čudovit trenutek,« je dodal Handke.

Kako z jezikom ravnati

5 Po besedah založnika in poznavalca njegovega dela *Lojzeta Wieserja* nagrada pritrjuje temu, da ni pomembno, koliko ljudi govori jezik, temveč kako znajo s tem jezikom ravnati.

6 Wieser je še povedal, da je visoko avstrijsko priznanje slovenskemu pisatelju za Avstrijo in širše nekaj zelo pomembnega: »V današnjem času, v katerem se najrazličnejši tokovi ponovno razvijajo, je to izraz, da je trenje med preteklostjo in prihodnostjo vendarle udarilo v drugo, pozitivno smer. Jezik, ki je v tej deželi že desetletja bil in je še vedno

Glavna značilnost Lipuševe proze je prikazovanje sodobne zamejske koroške resničnosti skozi osebno življenjsko izkušnjo na izrazito nekonvencionalen način.

Foto: BoBo

Peter Handke velja za enega najpomembnejših piscev svojega rodu. Rodil se je leta 1942 v Grebinju na avstrijskem Koroškem, od leta 1944 do 1948 pa je živel v Vzhodnem Berlinu. Njegova mati, koroška Slovenka, je leta 1971 naredila samomor, njeno življenje je Handke opisal v svojem delu *Wunschloses Unglück*.

Foto: EPA

OBRNITE LIST.

zanikan, je dobil s tem večjo in širšo pozornost. To pomeni, da je desetletja trajajoči literarni boj proti umiranju in zaničevanju slovenskega jezika s tem priznanjem pokazal, da je kultura več kot samo neka beseda, da v grapah in dolinah lahko nastanejo biotopi največjega in najširšega pomena za človeški in literarni razvoj.«

»Čast za ustvarjalca in za slovensko okolje na Koroškem«

7 V imenu Društva slovenskih pisateljev se je odzval zamejski pisatelj iz Trsta **Marko Kravos**, ki je spomnil, da je bil Lipuš vedno na svoj oseben in koroški način soustvarjalni člen sodobne slovenske književnosti. Kot tak je bil deležen imenitnih nagrad in temeljnih strokovnih obravnav. »Da ga tudi Avstrija prek svojih najvišjih predstavnikov zaznava kot del svoje kulturne in umetniške podobe – in to z državnim odličjem potrdi –, predstavlja po eni strani čast tako za ustvarjalca kot za slovensko okolje na Koroškem.«

8 Vodja zamejske kulturne institucije Pavlova hiša **Susanne Weitlaner** je v svojem odzivu spomnila, da imajo »majhni jeziki«, med katere je uvrstila tudi slovenščino, težave pri uveljavitvi na evropskem oziroma svetovnem knjižnjem trgu. To uspe le nekaterim avtorjem oziroma avtoricam in mednje spada Lipuš.

9 Lipušev za kresnika nominirani zadnji roman *Gramoz* je lani izšel pri založbi Litera. Urednik **Orlando Uršič** je ob nagradi zapisal, da je bilo zgolj vprašanje časa, kdaj se bo

N. Š.

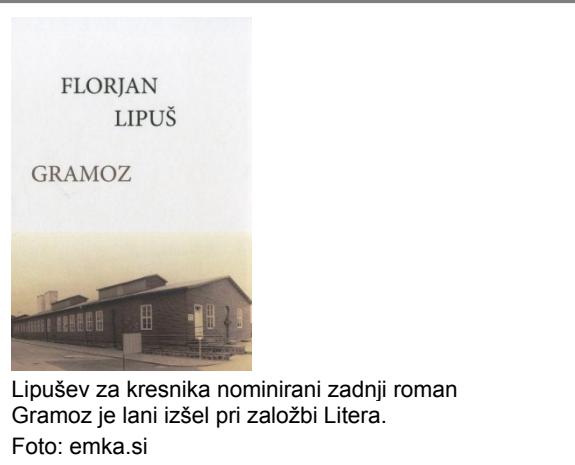
(Prirejeno po: <https://www.rtvslo.si/kultura/knjige/drzavna-nagrada-za-florjana-lipusa-v-avstriji-ima-tudi-drug-jezik-ne-le-nemscina-svojo-domovino-kot-literarni-jezik/459982>. Pridobljeno: 5. 7. 2018.)

avstrijska država tako poklonila Lipušu kot pisatelju evropskega formata. Lipuš je cenjen kot izjemen stolist, kot pa je poudaril Uršič, je poleg tega »*tudi pomemben pričevalec polpretekle zgodovine, njegova tema so grozote nacizma in fašizma*«.

Priznanje bo dobil 1. oktobra

10 Avstrijsko državno nagrado Republika Avstrija vsako leto podeljuje osebnosti s področja arhitekture, likovne umetnosti, književnosti ali glasbe. Lani jo je dobila umetnica **Renate Bertlmann**, leto pred tem pisatelj **Gerhard Roth**.

11 *Najvišje avstrijsko kulturno priznanje, vredno 30.000 evrov, bodo Lipušu podelili 1. oktobra.*

Lipušev za kresnika nominirani zadnji roman *Gramoz* je lani izšel pri založbi Litera.

Foto: emka.si

M 1 9 1 1 0 3 1 2 0 7

Pozorno preberite izhodiščno besedilo in rešite naloge.

1. Ob kateri priložnosti je nastalo izhodiščno besedilo?

(2 točki)

2. V katero besedilno vrsto spada izhodiščno besedilo? Podčrtajte ustreznost ob poševnici.

Izhodiščno besedilo je novica/publicistično poročilo/reportaža/komentar/
poljudnoznanstveni članek.

(1 točka)

3. Del izhodiščnega besedila je v treh okvirjih. Katero vsebinsko vlogo imajo besedila o Florjanu Lipušu in Petru Handkeju? Odgovorite v povedi.

(2 točki)

4. S tremi argumenti utemeljite, zakaj je velika avstrijska državna nagrada Florjanu Lipušu tako pomembna zanj in za slovenski jezik na avstrijskem Koroškem.

(3 točke)

5. Zakaj Florjan Lipuš nagrade ni prejel že prej? Odgovorite v povedi.

(2 točki)

6. Na novico so se odzvali številni kulturniki. Ali so podelitvi nagrade Florjanu Lipušu naklonjeni ali ne? Podčrtajte ustrezeno možnost ob poševnici in svoj odgovor utemeljite z izpisom dveh delov povedi iz drugega in/ali tretjega odstavka.

Kulturniki so podelitvi nagrade Florjanu Lipušu naklonjeni/nenaklonjeni.

Izpis dveh delov povedi: _____

(3 točke)

7. Preberite povedi.

Peter Handke je dejal: »Koroška je domovina Florjana Lipuša in resnično sem vesel, da sva sodobnika.«

Orlando Uršič je zapisal, da je Lipuš pisatelj evropskega formata in cenjen kot izjemen stilist.

- 7.1. Kaj v povedih pomenita besedi *sodobnika* in *stilist*?

sodobnika _____

stilist _____

(2)

- 7.2. Preberite del slovarskega sestavka besede *format* in rešite nalogi.

formát -a m (â)

1. *velikost pol papirja, grafičnega dela ali slike glede na dolžino in širino:* povečati format; zbornik bo izšel v večjem formatu; format slike, zvezka / podolgovat, pravokoten format vizitke *oblika*; revija obsega sto strani velikega formata; žepni format knjige ◆ biblio. folijski format; papir. format A4 *format pol papirja z mero 210 × 297 mm*; rač. format datoteke *zgradba datoteke, ki določa, kako so podatki v datoteki zapisani*; tisk. DIN *format format pol papirja s stalnim razmerjem stranic, katerih izhodiščna mera je 841 × 1.189 mm*

2. *publ., s prilastkom stopnja glede na kvaliteto; pomen, vrednost:* umetniško delo evropskega formata; pesnik svetovnega formata /.../

V katerem pomenu je rabljena beseda *format* v povedi *Orlando Uršič je zapisal, da je Lipuš pisatelj evropskega formata in cenjen kot izjemen stilist?*

Napišite številko pomena. _____

V katerih vrstah besedil se uporablja beseda *format* v tem pomenu?

(2)
(4 točke)

M 1 9 1 1 0 3 1 2 0 9

8. Kako v zbornem knjižnem jeziku izgovorimo podčrtane besede v povedih? V trditvah podčrtajte ustreerne možnosti ob poševnicah.

Pisatelj z avstrijske Koroške Florjan Lipuš je postal prvi Slovenec, ki je prejemnik velike avstrijske državne nagrade.

Peter Handke velja za enega najpomembnejših piscev svojega rodu.

Do zdaj so predlog, da bi nagrado prejel Lipuš, ki je pri pisanju zavezani materinščini, zavrnili, ker je bil predpogoj, da prejemnik nagrade piše v nemščini.

- S črko e JE/NI v besedi *pisatelj* zapisan polglasnik.
- Naglašeni samoglasnik v besedi *Slovenec* je po kakovosti ozek/širok in po trajanju dolg/kratek.
- V besedi *Slovenec* JE neobstojni polglasnik /NI neobstojnega polglasnika.
- V besedi *rodu* je naglašen samoglasnik o/samoglasnik u.
- V izgovoru besede *predpogoj* JE/NI prišlo do asimilacije/premene po zvenečnosti.

(3 točke)

9. V povedi podčrtajte nenaglašene besede.

Rodil se je leta 1942 v Grebinju na avstrijskem Koroškem, od leta 1944 do 1948 je živel v Vzhodnem Berlinu.

(3)

Kako strokovno imenujemo nenaglašene besede?

(1)
(4 točke)

10. Preberite poved in iz nje izpišite tri samostalnike, pri katerih je prišlo do posebnosti v sklanjatvi, ter posebnosti opišite.

Po besedah založnika in poznavalca njegovega dela Lojzeta Wieserja nagrada pritrjuje temu, da ni pomembno, koliko ljudi govori jezik, temveč kako znajo s tem jezikom ravnati.

Izpis samostalnika	Opis posebnosti v sklanjatvi

(4 točke)

11. Iz povedi izpišite pridevnika na ustrezni mestu in vsakemu pripisite manjkajoči stopnji.

Najvišje priznanje Republike Avstrije bodo narodno zavednemu pisatelju podelili 1. oktobra.

Osnovnik

Primernik

Presežnik

(2 točki)

12. Števnika v povedi *Najvišje avstrijsko kulturno priznanje*, vredno 30.000 evrov, bodo Lipušček in podeliли 1. oktobra napiše z besedami in jima določite vrsto.

Zapis števnika z besedami	Vrsta števnika

(2 točki)

13. Opazujte glagolske oblike v uvodnem odstavku besedila (*Pisatelj z avstrijske Koroške ...*).

- 13.1. Izpisanim glagolom določite glagolski vid in jim pripisite njihov vidski par.

Glagol	Glagolski vid	Vidski par
odzvali so se		
sprejema		
dobiva		

(3)

- 13.2. Premi govor pretvorite v odvisni govor. Poved v celoti napišite.

Lipuš je za Prvi program Radia Slovenija v odzivu povedal: »Avstrijsko kulturno priznanje za literaturo sprejemam z zadoščenjem.«

(2)
(5 točk)

14. Iz skladenjskih podstav naredite tvorjenke in določite njihovo vrsto.

tisti, ki nagrajuje _____

tisti, ki je nagrajen _____

dati nagrado _____

to, da se nagrajuje _____

majhna nagrada _____

Vrsta tvorjenk: _____

(4 točke)

15. Opazujte tvorjenke.

- 15.1. Ugotovite, katere tvorjenke so večnaglasnice. Podčrtajte jih.

predpogoj, poznavalec, polpretekli, pritrdirti, soustvarjalen, pozitivno,
avstrijsko-slovenski, nekonvencionalen

(3)

- 15.2. Zakaj je tvorjenka *avstrijsko-slovenski* napisana z vezajem?

(2)
(5 točk)

16. Preberite izpisano poved.

16.1. Določite stavčnočlensko zgradbo povedi (podčrtajte stavčne člene in njihove dele).

Lipušev za kresnika nominirani zadnji roman Gramoz je lani izšel pri založbi Litera.

(4)

16.2. Del povedi *za kresnika nominirani* pretvorite v stavek in napišite pretvorjeno poved ter v trditvah o razmerju med stavkoma podčrtajte ustrezne možnosti ob poševnicah.

Pretvorjena poved je glede na število stavkov enostavčna/dvostavčna.

Pretvorjena poved je priredno/podredno zložena.

Pretvorjena poved je pojasnjevalno priredje/posledično priredje/podredje z vzročnim odvisnikom/podredje s prilastkovim odvisnikom.

(4)
(8 točk)

17. Obkrožite odvisnike in pod vsakega napišite, katere vrste je.

Do zdaj so predlog, da bi nagrado prejel Lipuš, ki je pri pisanju zavezan materinščini, zavrnili,

ker je bil predpogoj za prejem nagrade pisanje v nemščini, čeprav ta ni materni jezik vseh

državljanov Republike Avstrije.

(3 točke)

18. Vsebinsko ustrezzo dopolnite povedi, tako da boste tvorili zahtevano priredje. Kjer je treba, postavite tudi vejice.

To je velik trenutek za slovensko književnost na Koroškem _____
_____. (pojasnjevalno priredje)

Nagrada ni pomembna samo za ustvarjalca _____
_____. (stopnjevalno priredje)

Lipuš je avtor več izjemnih literarnih del _____
_____. (posledično priredje)
(4 točke)

19. Grafično prikažite skladenjsko sestavo povedi (napišite S-strukturo povedi).

Po besedah založnika in poznavalca njegovega dela Lojzeta Wieserja nagrada pritrjuje temu, da ni bistveno, koliko ljudi govori jezik, ampak je pomembno predvsem to, kako znajo s tem jezikom ravnavati.

(3 točke)

20. V izhodiščnem besedilu je omenjen tudi *kresnik*.

- 20.1. Razložite, kaj je *kresnik* (9. odstavek). Ustrezno dopolnite definicijo.

Kresnik je _____, ki _____
_____.

(2)

- 20.2. Ali je zapis besede *kresnik* z malo začetnico pravilen? Obkrožite ustrezen možnost ob poševnici in dopolnite poved.

Zapis besede *kresnik* z malo začetnico JE / NI pravilen, saj _____
_____.

(2)

(4 točke)

21. Opazujte navezovanje med povedmi v besedilu.

Florjan Lipuš je napisal roman Zmote dijaka Tjaža. Delo velja za enega izmed najpomembnejših romanov Florjana Lipuša. Pričuje o težkem življenju dijaka Tjaža in njegovem koncu. V nemščino ga je prevedel Peter Handke.

Izpišite naveznike za nanašalnico *roman* in poimenujte vrsto navezovanja.

Naveznik	Vrsta navezovanja

(4 točke)

22. Predstavljajte si, da pišete za šolski časopis. Na Dunaju ste se udeležili podelitve avstrijske državne nagrade Florjanu Lipušu. Napišite **publicistično poročilo** za vaš časopis. Pomagajte si z izhodiščnim besedilom, manjkajoče podatke (kdo je nagrado podelil, kdo so bili slavnostni govorniki, kulturni program) pa si izmislite. Bodite pozorni na zgradbo besedila in sporočevalčev odnos do teme. Besedilo naj obsega najmanj 120 besed. Svetujemo vam, da besede na koncu prestejete in število zapišete v okence na strani 15.

(18 točk)

M 1 9 1 1 0 3 1 2 1 5

15/16

Prazna stran

V sivo polje ne pišite. V sivo polje ne pišite.